

Waar wonen ouderen nu en in 2025?

Dorien Manting en Frank Vernooij¹⁾

In de komende twintig jaar krijgen vrijwel alle gemeenten te maken met een versnelling van de vergrijzing. Sommige gemeenten zullen veel meer vergrijzen dan andere. In veel Nederlandse grensgemeenten zal in 2025 één op de vier inwoners 65 jaar of ouder zijn. In andere gemeenten, waaronder de vier grote steden, blijft het aandeel van de ouderen ver onder het landelijk gemiddelde steken. In toenemende mate zijn 65-plussers allochtoon, onder meer in de vier grote steden. Een en ander blijkt uit de regionale bevolkings- en allochtonenprognose van het RPB en het CBS.

Grensregio's nu en straks bewoond door ouderen

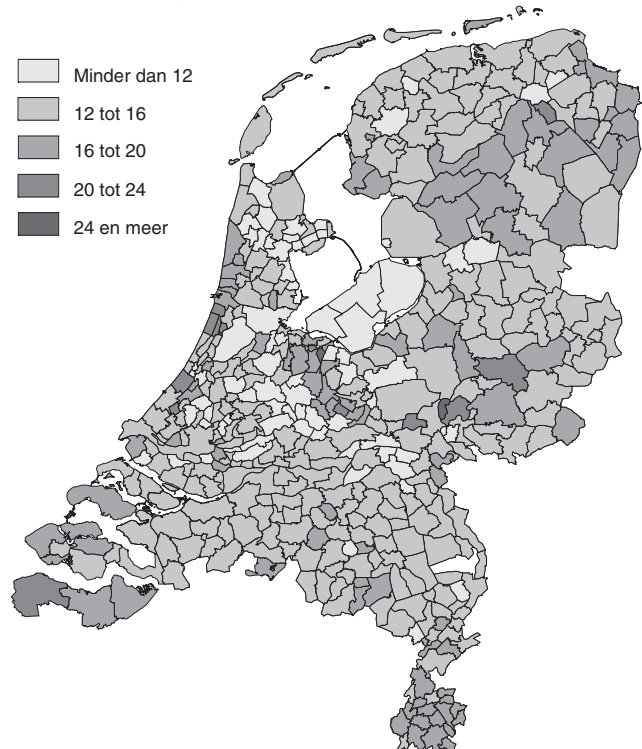
Op dit moment zijn vooral de grensregio's van Nederland vergrijsd. Het aandeel 65-plussers ligt in deze regio's tussen de 16 en 20 procent (kaart 1). Zo zijn de kustgebieden van Zuid- en Noord-Holland, Zeeland, de zuidelijke gemeenten in Noord-Brabant, Limburg en de oostelijke gemeenten van Oost-Nederland meer dan gemiddeld vergrijsd. In de drie noordelijke provincies is het aandeel ouderen van oudsher ook wat hoger.

Tussen nu en 2025 zal dit patroon niet wezenlijk veranderen, zo blijkt uit de regionale bevolkings- en allochtonenprognose van het Ruimtelijk Planbureau (RPB) en het CBS (Van Duin et al., 2006; De Jong et al., 2005). Dit komt doordat wordt verondersteld dat ouderen ook in de toekomst niet vaak zullen verhuizen en doordat ouderen die dat wel doen vaak binnen dezelfde gemeente zullen verhuizen. Daarnaast spelen allerlei andere gemeentelijke verschillen een rol. Regionale verschillen in sterfte, geboorte en verhuisstromen van bevolkingsgroepen hebben ook invloed op vergrijzing. In de prognose wordt verondersteld dat hardnekkige regionale geboorte- en sterfteverschillen de komende twintig jaar niet wezenlijk zullen veranderen (De Jong et al., 2005).

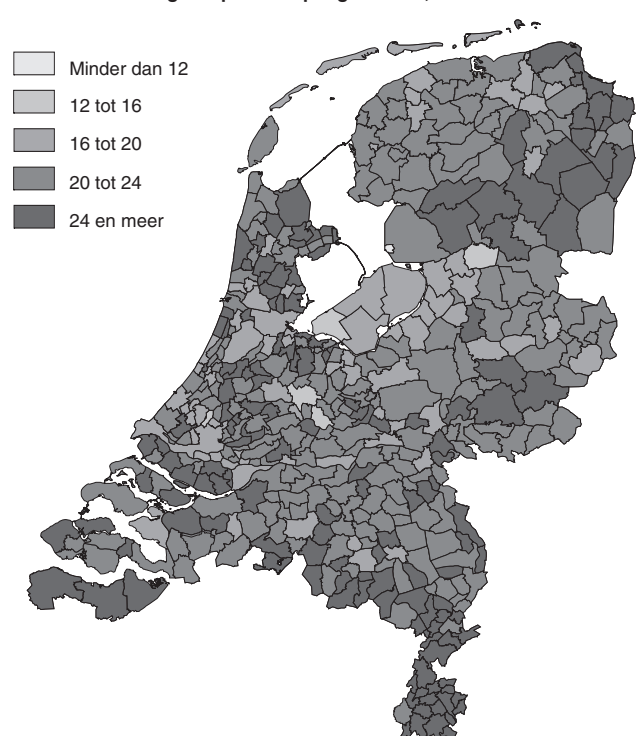
Een gemeente waar weinig kinderen worden geboren, vergrijst eerder dan een gemeente waar veel kinderen worden geboren. Maar ook in een gemeente waar jongeren wegtrekken, treedt eerder vergrijzing op dan in een gemeente waar jongeren naartoe trekken. Het wegtrekken van jongeren doet zich vaker voor in de perifere delen van Nederland; de vier grote steden trekken jongeren aan.

In 2025 zal de ruimtelijke spreiding slechts in geringe mate zijn veranderd (kaart 2). Terwijl het patroon de komende twee decennia niet echt zal veranderen, zal er wel sprake zijn van een forse versnelling van het aandeel ouderen in

Kaart 1: Percentage 65-plussers per gemeente, 2005

Kaart 2: Percentage 65-plussers per gemeente, 2025

¹⁾ Ruimtelijk Planbureau, Den Haag.

vrijwel alle gemeenten. Zo waren er in 2005 maar drie gemeenten waarin het aandeel 65-plussers minstens 24 procent bedroeg, te weten Bennebroek, Laren en Rozendaal. In 2025 komt dit veel vaker voor: in bijna een derde van alle gemeenten, in het bijzonder in de grensregio's, zal in 2025 minstens 24 procent van de inwoners 65 jaar of ouder zijn. In sommige gemeenten zal dit aandeel dan zelfs tot bijna 30 procent zijn gestegen.

Toename van (allochtone) ouderen in de vier grote steden

De vier grote steden vergrijzen naar verhouding veel minder snel dan de rest van Nederland. Tot 2025 neemt het aandeel ouderen in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag toe van 11 à 14 procent tot 15 à 17 procent. Dit aandeel zal in 2025 lager zijn dan het landelijk gemiddelde van 21 procent. In 1975 was dat nog geheel anders (Fokkema, 2003). Toen waren de vier grote steden juist meer vergrijsd dan de omliggende delen van Nederland.

Dat het aandeel 65-plussers in de vier grote steden in de komende periode onder het landelijk gemiddelde zal blijven, heeft te maken met verschillende processen. Ten eerste zal de stad continu verjongen, doordat sprake is van een permanente toestroom van jongeren naar de grote stad. Zij komen naar de grote stad om een opleiding te volgen of omdat ze een baan hebben gevonden. Ook migranten zijn meestal wat jonger op het moment dat zij zich vanuit het buitenland in een van de vier grote steden in Nederland vestigen. Daarnaast blijft er, naar verwachting, sprake van een permanente uitstroom van jonge startende gezinnen naar de omliggende randgemeenten.

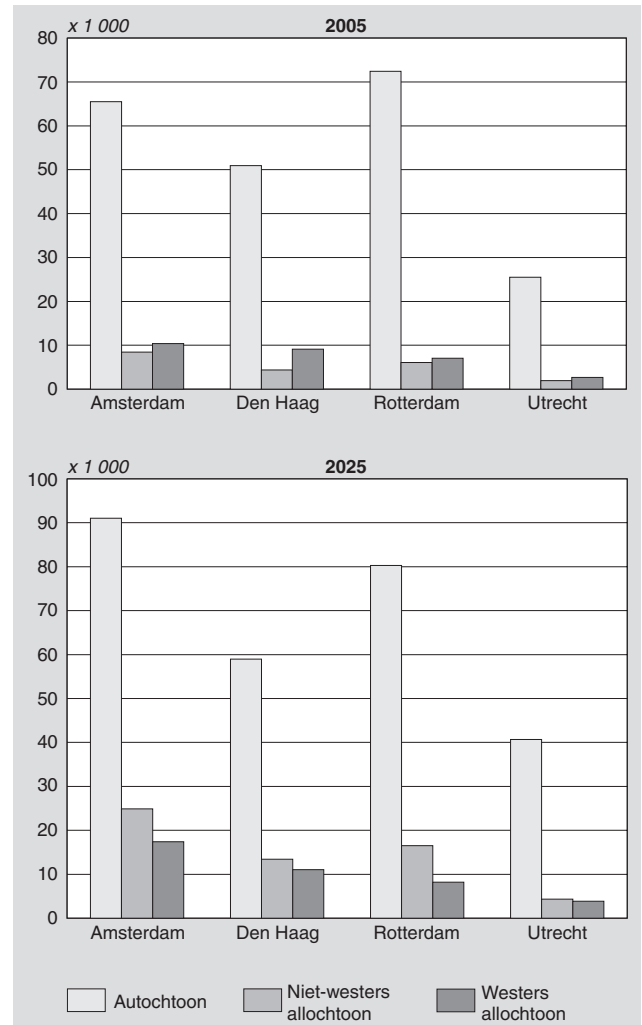
Toch betekent deze geringe stijging van het aandeel 65-plussers niet dat er in de grote steden geen ouderen bijkomen. Het tegendeel is het geval. In Amsterdam, bijvoorbeeld, neemt het aantal 65-plussers tussen nu en 2025 toe met bijna 50 duizend; in 2025 zullen 133 duizend Amsterdammers ten minste 65 jaar oud zijn (*grafiek*). Ook voor de andere drie steden geldt dat er sprake is van een forse groei van het aantal 65-plussers: in elk van de drie steden zal dit aantal met 19 duizend toenemen.

De vergrijzing doet zich niet alleen onder autochtonen voor: ook migranten worden ouder. De meeste oudere allochtonen behoren tot de eerste generatie. In Amsterdam zal het aantal allochtone ouderen meer dan verdubbelen, met een toename van 23 duizend. Zo verdriedubbelt het aantal niet-westerse allochtone 65-plussers in Amsterdam. In 2025 zullen in Amsterdam naar verwachting 25 duizend allochtone 65-plussers van niet-westerse herkomst wonen. Daarnaast neemt ook het aantal allochtone 65-plussers van westerse herkomst in Amsterdam toe tot 17 duizend, tegen 10 duizend in 2005. Ook in de andere drie grote steden is sprake van een groei van het aantal allochtone (en autochtone) ouderen.

Westerse allochtone ouderen in de grensregio's

Westerse allochtonen wonen niet alleen in en rond de agglomeraties in de Randstad, maar er wonen van oudsher

1. Aantal allochtone en autochtone personen van 65 jaar of ouder in de vier grote steden, 2005 en 2025

ook veel Duitsers en Belgen in de grensstreken van Nederland. Het aantal ouderen van westerse herkomst zal in de meeste gemeenten in 2025 nog niet erg groot zijn. In de meeste gemeenten wonen een paar honderd of een paar duizend westerse allochtone ouderen. De ontwikkeling in *aandeel* tussen 2005 en 2025 verschilt tussen de gemeenten. In sommige gemeenten neemt het aandeel 65-plussers van westerse herkomst toe, in andere gemeenten neemt het af of blijft het stabiel. Het aandeel oudere westerse allochtonen in het totaal aantal 65-plussers is voor Nederland als geheel 9 procent. In veel gemeenten is het echter niet meer dan een paar procent. In sommige, voornamelijk Limburgse gemeenten is daarentegen ten minste een op de vijf 65-plussers een westerse allochtoon.

Tot slot

Binnen Nederland is sprake van een forse versnelling van de vergrijzing. In grote delen van ons land zal in 2025 minimaal een kwart van de inwoners van een gemeente 65 jaar of ouder zijn. Op gemeentelijk niveau betekent dit een forse uitdaging om de positieve gevolgen van vergrijzing te benutten en de negatieve gevolgen tegen te gaan. Aan de gemeenten wordt tenslotte een belangrijke rol toegedacht

Kaart 3: Aandeel westerse allochtonen in de bevolking van 65 jaar of ouder, 2025

in het ouderenbeleid. Zo dienen de gemeenten zich in te zetten voor adequate huisvesting, goede en toegankelijke zorg voor ouderen en het bevorderen van maatschappelijke participatie. Ook dienen gemeenten, in het bijzonder de

grensregio's en grote delen van de Randstad, zich voor te bereiden op de vergrijzing van migranten. Daarover is nog veel te weinig bekend. Zullen oudere migranten nu wel of niet bij hun familie willen blijven wonen? Geldt dit voor alle migranten? Hebben ze de (financiële) mogelijkheden om hun voorkeuren te vervullen? Wat betekent een relatief slechtere gezondheid voor de woonbehoefte van bepaalde groepen migranten?

Deze eerste regionale bevolkings- en allochtonenprognose van het CBS en het RPB maakt zichtbaar welke gemeenten in het bijzonder met vergrijzing van de autochtone en allochtone bevolking te maken zullen krijgen. Vooral deze gemeenten dienen zich dus voor te bereiden op een andere bevolkingssamenstelling.

Literatuur

Duin, C. van, A. de Jong en R. Broekman, 2006, Regionale bevolkings- en allochtonenprognose 2005–2025. NAI Uitgevers, Rotterdam.

Fokkema, C.M., 2003, Tempo vergrijzing verschilt per gemeente. *Demos* 19(4), blz. 33–35. Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut, Den Haag.

Jong, A. de, M. Alders, P. Feijten, P. Visser, I. Deerenberg, M. van Huis en D. Leering, 2005, Achtergronden en veronderstellingen bij het model PEARL. Naar een nieuwe regionale bevolkings- en allochtonenprognose. NAI Uitgevers, Rotterdam.